

Mezi „pakárnou“ a službou vlasti

Česká republika má už dvacet let plně profesionální armádu, ale také stovky tisíc pamětníků povinné základní vojenské služby. V čem byla podle nich užitečná a v čem šlo o naprostou ztrátu času? Mluvíme s historikem **Mgr. JIŘÍM HLAVÁČKEM (38), Ph.D.**, z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, který se svým týmem analyzoval vzpomínky bývalých základáků. Co je „kult čísla“ nebo „bigoš“ a jak fungovala šikana nováčků? A měla by se kvůli bezpečnostní situaci povinná vojna vrátit?

■ **Co si myslíte o tom, když se bývalí vojáci základní vojenské služby scházejí na místě někdejších kasáren, jako je to vidět na facebookové skupině Vojenské útvary? Jak si takové vzpomínání vykládáte?**

Je trochu otázka, v jaké míře se to skutečně děje. Žijeme v digitálním světě, a když někdo taková setkání na sítích sdílí, můžeme mít pocit, že se to děje častěji než ve skutečnosti. Když si uvědomíme, kolik lidí povinnou vojnu absolvovalo, tak těch, kteří se takto scházejí, bude nejspíš jen zlomek.

■ **A co si myslíte o tom zlomku?**

Podle mě je to určitá forma nostalgie a ritualizace vzpomínek. Ti lidé se tímhle způsobem vrací do míst, kde prožili to, co z jejich pohledu dnešní kluci už nezažijí. Pro mnoho starších mužů, kteří vojnu prožili, to je zpětně i způsob, jak si potvrdit svoji mužnost. Oni by asi neřekli, že v té době to z nich udělalo chlapy, ale když se dívají na současnou generaci, tak mají pocit, že si alespoň prošli nějakým diskomfortem, který je ve výsledku zocelil. Proto se také v hospodě hovor starších mužů, kteří se třeba neznají, často stočí právě k vojně - jde o generačně sdílenou zkušenost, která zakládá určitou pospolitost. Ta může mít navíc různou hierarchii, podle toho, u jaké zbraně člověk sloužil.

■ **Herarchii?**

Některé útvary byly prestižní a některé naopak. To znamená existovala jakási nepsaná hierarchie a také rivalita mezi různými druhy vojsk, což souviselo s tím, jak velké nároky služba u daného útvaru na jednotlivce kladla. Tam kde se obsluhovala složitější technika nebo šlo o život - typicky letectvo, raketové vojsko nebo těžké dělostřelectvo - tam byla vojna zpravidla o něco rozumnější. Za elitu byli považováni třeba výsadkáři, protože u nich se počítalo s tím, že budou operovat hluboko

„V hospodě se hovor často stočí k vojně.“

ko v týlu nepřítele a musí se na sebe sto procentně spolehnout. A to mimochodem znamenalo, že u výsadkářů prakticky neexistovala šikana.

■ **A na opačném konci hierarchie?**

Tam najdeme útvary pozemního vojska, které obvykle tvoří nejpočetnější část kádrů armády. To je takový ten „kanónfut“, který by v případě války nastoupil do první linie. Před listopadem 1989 se jed-

nalo zejména o motorizovanou pěchotu. Právě v prostředí motostřeleckého útvaru se také odehrává děj normalizačního seriálu Chlapci a chlapi (1988), který měl - ve značně ideologicky pokroucené podobě - přiblížit veřejnosti, jak vypadala v 80. letech povinná vojna v Československé lidové armádě.

■ **Taky se těm motostřelcům přezdívalo „bigoši“.**

Tehdejší ministr obrany Jaroslav Tvrdík v roce 2003, kdy poprvé navrhl zrušit povinnou vojenskou službu. Ta skončila k 31. prosinci 2004. Dnes se o jejím znovuzavedení opět hovoří a podle průzkumu Ipsos by pro bylo 51,6 % respondentů, proti 40,3 % lidí a 8,1 % neví.

Ano, většinou se uvádí, že ta přezdívka pochází z „bigo“, což znamenalo ve slovenském vojenském slangu bahno. S tímhle termínem se setkáváme už v prvorepublikové armádě ve 30. letech - bigoši byli právě blátošlapové, tedy přesně ty útvary, kde člověk nemusel oplývat nějak extra velkým intelektem. Prostě jste dostal pušku, náboje a vyrazil na ztěl. Trochu lepší to bylo u tankového vojska, ale tam se zase tradovalo, že stačí být malý a silný. A takhle pak mezi jednotlivými druhy vojsk vznikala rivalita i pestrá paleta slangových výrazů.

■ **Zkoumání někdejší lidové armády prostřednictvím vzpomínek vojáků jste vydali před čtyřmi lety v knize Mezi pakárnou a službou vlasti. Jaký jste měli vzorek pamětníků?**

Jednalo se o kvalitativní výzkum, takže těch rozhovorů bylo celkem 100 s tím, že pro každou dekádu od 60. let do zrušení institutu povinné vojny v roce 2004 jsme chtěli mít okolo 20 pamětníků. Pořízené rozhovory, přičemž každý trval zpravidla okolo dvou hodin, jsme potom doplňovali o další typy historických pramenů, vedle archivních a oficiálních dokumentů jako jsou dobové vojenské předpisy nebo vojenské časopisy jsme využívali například popkulturní obrazy (filmy, seriály, romány) nebo publikované memoáry.

■ **Jaké byly závěry výzkumu a co jste zjistili?**

Zjistili jsme, že vojna měla mnoho významových rovin. A záleželo, kdo ty významy vojně připisoval, zda šlo o vládnoucí režim,

společnost nebo samotné aktéry, tedy pamětníky. První, co vás asi napadne je, že na vojně byste se měl naučit bránit svoji zem. To je funkční významová rovina, kterou režim, ať už demokratický nebo socialistický, vždy propagoval jako tu nejdůležitější. A právě tuhle rovinu náš výzkum definitivně popřel, protože většina lidí nám řekla, že pokud je vojna na něco připravila, tak to rozhodně nebyl boj. Ta „skutečná“ vojna ve formě bojového výcviku byla zpravidla záležitostí pouze prvního měsíce, kdy jste po nástupu absolvovali takzvaný příjmač. To byl skutečně intenzivní měsíc, kdy jste se učili pochodovat, střílet, základy nějaké taktiky, první pomoci, komunikace, a na konci jste složil vojenskou přísahu.

„Slangové ‚bigo‘ je bláto, takže bigoši byli blátošlapové.“

■ **A jak to komentovali?**

Mnoho lidí by vlastně nemělo nic proti tomu, kdyby se povinná vojna vrátila, pokud by po celou dobu vypadala jako v příjmači. Problém byl, že po jeho absolvování jste byl přerazen k útvaru, kde už se - až na výjimky - podobná intenzita výcviku neopakovala. Naopak nám řada lidí otevřeně řekla, že zbývající čas na vojně proflákali, případně se tam naučili pít alkohol nebo podvádět. Byla to pro ně ztráta času, kdy se nemohli věnovat rodině, přátelům ani

vydělávat peníze. Pěkným příkladem byly pravidelné jarní a podzimní prověrky, které pamětníci přirovnávali k frašce, protože jejich scénáře byly stále stejné. Přijedete do předem připravených a vykopaných pozic, z nichž střílíte opakovaně na tentýž cíl. Když to děláte po padesáté, je jasné, že se trefíte. Ve skutečné bitvě by to však vypadalo úplně jinak. Častým motivem byl také fakt, že za celou vojnu většina lidí vystřelila ze samopalu v průměru jen okolo deseti nábojů. I když je důležité dodat, že se to lišilo útvary od útvaru podle druhu vojska.

■ **A další rovina toho srovnání?**

Určitě ideologická, tedy představa, že vojna má vychovávat k občanství a posilovat vztah k vládnoucímu režimu, ať už před rokem 1989 nebo po něm. Před rokem 1989 povinná politická školení v rozsahu několika hodin týdně nebral nikdo vážně. Dost často ani samotní důstojníci, kteří je vedli. Zajímavé nicméně je, že řada lidí po sametové revoluci čekala, že armáda tohoto potenciálu využije a začne mladé muže vychovávat ke skutečně demokratickým hodnotám. Problémem bylo, že řada předlistopadových vojáků v armádě zůstala, což vedlo k obavám i nechuti, jakkoliv dál ideově na vojáky působit. Ponecháme-li stranou duchovní službu, pak armáda na jakékoliv ideové působení víceméně rezignovala.

■ **Já jsem si na vojně cenil, že se tam dal poznat pestrý vzorek společnosti, se kterým jsem do té doby neměl zkušenost.**

Ano, integrační rovina je jedním z mála významů, který byl vnímán v kontextu vojny veskrze pozitivně. Vojna totiž donutila člověka vystoupit ze své sociální bubliny - potkat se a spolupracovat s lidmi, s nimiž by se jinak pravděpodobně vůbec nepotkal. Mohlo jít o rozdílné vzdělání, sociální třídu, regiony, ale třeba i etnikum - typicky Romové, Slováci nebo Maďaři. Podobně pestré kolektivy by v civilním prostředí, kde si můžete vybrat, s kým budete v kontaktu, tak často nevznikaly. A tady navíc musely rok nebo dva skutečně fungovat bez ohledu na vzájemné sympatie či antipatie. Šlo o specifickou formu soudržnosti, která mohla přerůst v hlubší přátelství, které vidíme třeba právě u těch lidí, kteří se po letech setkávají na místech, kde sloužili. Koneckonců řada zahraničních výzkumů potvrzuje, že uprostřed skutečného kon-

Volno na vojenském cvičení v Libavě kombinované dívkou v plavkách a lidovým moudrem - umělecká tvořivost dochovaná ve vojenských památnících pomáhala základákům krátit čas, vyjadřovala jejich touhy a pomáhala se přenést přes strážné každodenní služby.

fliktu je nejdůležitější motivací vojáka pro boj mikrosolidarita na úrovni jednotky, nikoliv nějaké vznešené ideály jako vlast, čest nebo spravedlnost.

■ **Zmínili jste, že jste mluvili i o tom, že „vojna z člověka udělá chlapa“ Co na to pamětníci říkali?**

Většina lidí toto rčení odmítla jako zprofanované klíše. Neříkám, že se neobjevili jedinci, kteří měli pocit, že na vojně dospěli. Ale spíše než s nějakým chlapáctvím, to souviselo s motivem osobní zkoušky, během níž si sáhli na pomyslné dno. Byli poprvé bez rodičů, vypadli ze svého kolektivu kamarádů, dostali se do zcela nového prostředí, kde na ně byl vyvíjen nátlak a požadovaly se po nich věci, které často nedávaly vůbec žádný smysl. I tady můžeme hledat kořeny nostalgického vzpomínání a humorně laděných historek u piva. Je to určitá forma psychohygieny, jejímž prostřednictvím pamětníci upozadují jinak všední, nudnou, ale mnohdy také traumatickou realitu své povinné vojny. Je to vlastně v souladu s rčením: co tě nezabije, to tě posílí.

■ **Zmínili jste před chvílí šikanu a možná by stálo za to vysvětlit, jak na vojně fungovala.**

Šikana mohla mít různé podoby, ale primárně souvisela s neoficiálním řádem, který v československé armádě fungoval minimálně od konce 60. let, kdy byl zave-

▼ **Poddůstojnické pecky, pohrdané kolejničky vysokoškoláků a další - sbírka odznaků ČSLA (vlevo) Sebastiana Szekelyho působí na některé záložky jako nostalgický stroj času. Vpravo vojenský metr, který odměřoval blízkost civilu den po dni. Odznak na žlutém podkladě znázorňuje benzenové jádro a záření gama - příslušnost k jednotkám chemického a radiačního vojska. Když si ho na klopách saka voják prohnul, každý hned věděl, že jde o mazáka. „Supráckou svátost“ vystříhal, vymaloval a vyfotil dnes už bývalý desátník Gabriel Doboš, který sloužil v polovině 80. let ve Vimperku.**

den druhý nástupní termín. Původně se nastupovalo pouze v říjnu, ale v roce 1969 se přidal ještě druhý dubnový termín, čímž vznikl v rámci jednoho nástupního ročníku rozdíl. Možná jste sám narazil na to,

„Někde byla vojna lampasácká, jinde zase mazácká.“

že někde byla vojna lampasácká a gumácká (řízená důstojníky pozn. red.) a jinde zase mazácká (řízená vojáky 2. ročníku). Existuje takový mýtus, že každý nováček dostal na výběr, jakou z nich chce absol-

◀ **Kniha o normalizační vojně vychází i z rozhovorů s bývalými základáky a zachycuje fenomén, kterým v bývalém Československu povinně prošlo několik generací.**

vovat. Ve své podstatě to ale vždy směřovalo k tomu, aby si uvědomil, že v režimu gumácké vojny nelze přežít. Armáda je neuvěřitelně rigidní a byrokratická instituce, jejímž cílem je zajistit poslušnost svých svěřenců za každou cenu. Gumácká vojna tedy znamenala fungovat přesně podle vojenských řádů (nováčci se kromě vojenské přísahy museli některé články vojenských řádů učit nazpaměť, pozn. red.), a to bylo něco, co jste v praxi nebyl schopen dodržet nebo vás to stálo abnormální úsilí. Proto i ti, kteří to zkusili, prý velmi rychle dobrovolně přešli na vojnu mazáckou. Ta byla sice, co do formálního dodržování rozkazů, snesitelnější, ale zároveň byla založena na absolutním podřízení se služebně starším vojákům.

■ **A co ta mazácká vojna obnášela?**

V rámci mazácké vojny nebylo důležité, jakou jste měl hodnost, odbornost nebo vzdělání. Jediné, co rozhodovalo, byl váš čas strávený na vojně. Proto se v této souvislosti hovoří o takzvaném kultu čísla. Když jste nastoupil jako nováček, tak jste to měl před rokem 1989 – pokud jste nebyl vysokoškolák – za 730 dní. Vyfasoval jste černý krém na boty, kam vám starší vojáci zlomyslně vyryli „730“, abyste dobře věděl, jaké je vaše číslo. V tu chvíli jste byl takzvaný zobák, bažant, pták a podobně, po půl roce jste se pak stal „půlročákem“, po dalším půl roce jste byl „mazák“ a posled-

ní půl rok „suprák“. Tenhle systém byl na-prosto samosvorný a fungoval jako perpetuum mobile.

■ **Protože když ponižovali vás, tak jste to pak dělal ostatním?**

Ano, představte si, že nastoupíte do kasáren jako vyjukaný nováček, který vidí, že některé věci asi nejsou správně, ale zároveň je v pozici, kdy nechápe, jak ten systém funguje. Všechno je pro něj nové a nelogické, takže nemá odvalu proti takovému jednání vystoupit. Pak se stane půlročkem, takže se mu trochu uleví, protože přišli „noví ptáci“, kteří od něj odvedli pozornost a on má díky tomu čas se trochu nadechnout. Opět tedy neřeší, že bys s tím měl něco dělat. Po roce se stane mazákem, takže si začíná konečně užívat, že už není šikanovaný, a může i šikanovat. A překvapivě to začne dělat, protože on to přece musel také vydržet, a když to přežil, tak to přežijí i jiní. A jakmile je „suprák“, tak už je mu to jedno, protože ví, že jde za půl roku do civilu a nechce mít hlavně průšvih, aby nemusel nasluhovat. A šikana s tímhle systémem souvisí tak, že kdo měl číslo nejvyšší, měl logicky nejvíce povinností, zatímco ten, kdo ho měl nejnižší, nemusel dělat téměř nic. Šikana ovšem není výlučně armádním specifkem, pravděpodobně se přenesla z učňovského školství.

■ **Protože jsou to podobná prostředí?**

Ano, je to forma nucené izolace a v každém nesourodém kolektivu, který je nucen

spolupracovat, se dříve nebo později ustaví nějaká hierarchie. Na internátu i na vojně zpravidla chyběla efektivní náplň volného času, a platilo, že pokud se silní jedinci rozhodli krátit si nudu prosazováním moci, bylo zaděláno na problém. A to se v armádě stávalo, protože zejména ta socialistická vojna byla předimenzovaná a nebylo v kapacitách vojáků z povolání plně se věnovat mužstvu. Což vedlo k tomu, že řadu kompetencí přenechávali starším vojákům základní služby, kteří byli zkušení a dokázali si sjednat pořádek. Paradoxní je, že to vlastně fungovalo, ale odvrácenou stránkou systému byla právě šikana.

„Odvrácenou stránkou systému byla šikana.“

■ **Jak se projevovala?**

Na té nejnižší úrovni šlo o různé typy posluh a přehazování povinností ze starších na mladší vojáky. Podle vojenských řádů měli všichni stejné povinnosti, ale řadu běžných věcí v praxi zajišťovali ti mladší, protože každý mazák měl neoficiálně k ruce vlastního „zobáka“. Nebylo to fér, ale zároveň jste věděl, že za rok to budete vy, kdo bude přehazovat povinnosti na jiného. S tím i souviselo, že když vám přišel jako „bažantovi“ balík z domova, tak jste

z něj nejdřív musel nechat vybrat mazákovy, který třeba snědl klobásky od maminky z Moravy a vám nechal jen kyselé okurky. Nebo vás mazáci posílali pro pivo a cigarety, protože sami nemohli z kasáren, nebo se u toho nechtěli nechat chytit.

■ **Taky ovšem šikanu provázelo násilí. Mí vrstevníci měli z vojny strach především kvůli tomu.**

Extrémní forma šikany, což byl psychický nebo fyzický teror, byla bohužel poměrně rozšířená a šlo zaručeně o to nejhroší, co vás na vojně mohlo potkat. Mazáci si v tomhle případě vybírali „slabé kusy“ a s nimi dělali skutečně zvrácené věci, jejichž cílem bylo především ponižít lidskou důstojnost. Důležité je ale uvést, že se to opět lišilo útvar od útvaru a souviselo to s již zmiňovanou hierarchií vojsk. K těm patologickým jevům patřila například takzvaná „transfúze“, kdy vám dali ešus před obličej a dostal jste pěstí do nosu, aby se vám mohla „odebrat krev“. Další rozšířenou formou byl „gagarin“, kdy vás zavřeli do šatní skřínky a hodili ze schodů, nebo nedej bože z okna, abyste si vyzkoušel, jak se cítil první sovětský kosmonaut. Nebo „centrifuga“, kdy vás zabaleného ve spacáku chytli za nohy a roztočili dokola. Kromě závratí a žaludečních obtíží jste se pochopitelně mohl velmi snadno udeřit o cokoli do hlavy. Výsledkem podobných forem šikany tak byla různě těžká zranění nebo psychické problémy, které mohly vést v některých případech až k sebevraždě.

■ **To zní děsivě.**

Existovaly ale i jemnější formy, určené spíše pro pobavení mazáků jako Jawa 250, kdy jste si vzal šatní ramínko, které představovalo pomyslná říditka, a spolu s dalšími zobáky jste předstíral závody motocyklů a vydával přitom zvuky motoru (aby se jim připomnělo, že už to mají jen 250 dní do civilu, se k tomu někde pouštěla i stejnojmenná písnička Věry Špinarové, pozn. red.). Poměrně známé je také „metro“, kdy jste byl nucen plazit se mezi postelemi a v uličkách hlásit jednotlivé stanice, nebo „bratislavský hrad“, kdy dostal mladý na záda obrácený noční stolek a musel se s ním plazit jako šnek. Případně vás nechali zubním kartáčkem čistit záchody nebo podlahu. Myslím, že už z toho výčtu je zřejmá velká vynalézavost a určitý sklon k sadismu. Problémy se šikanou tehdejší armáda oficiálně tajila, ale interně

▲ Od 1. ledna 2005 má ČR armádu profesionální. Na snímku je žatecká 4. brigáda rychlého nasazení letos v březnu, kdy k 26. výročí vstupu Česka do NATO připravila pro veřejnost bojové ukázky.

si jich byla velmi dobře vědoma. Když se podíváte do pravidelných svodek a hlášení pro ministra národní obrany, velmi často narazíte na termín „negativní vztahy mezi vojáky prvního a druhého ročníku“. Typické je to pak pro 80. léta, kdy se zásadními problémy v armádě staly alkohol a šikana.

■ Jak to bylo se „stříháním metru“ – tedy odměřováním času do civilu?

Používal se k tomu krejčovský metr se 150 dílky, které značily zbývající dny do civilu. Metr si vojáci různě zdobili, a odstříhávali. Dost často pak metr ostentativně nosili v nějakých krabičkách od dozimetru, nebo ho nechávali někde čouhat z kapsy, takže podle toho bylo také možné poznat, kdo je suprák. Specifickým případem byli vysokoškoláci, kteří měli před revolucí kratší vojnu o rok, čímž byli z neoficiálního řádu vyobcováni, protože mazáci je nepovažovali za skutečné mazáky. Pro nás byli z hlediska výzkumu absolventi zajímaví, protože to byli lidé, kteří na vojnu nastupovali až po vysoké škole, takže byli o několik let starší, a právě jejich pohled na rozšířenou představu, že vojna dělá z chlapců chlapi byl obvykle velmi negativní. Velice dobře to ilustruje, jak moc záleží na tom, v jakém věku jste na vojnu nastoupil, protože v těch osmnácti letech jste byl mnohem formativnější.

■ Jak dopadlo srovnání socialistické ČSLA a polistopadové armády?

Řada lidí, kteří sloužili dva roky, vám pochopitelně řekne, že to je něco nesrovnatelného, ale ve své podstatě je ta zkušenost víceméně obdobná, byť na začátku 90. let se vojna o polovinu zkracuje. Ta podobnost je daná tím, že armáda je neskutečně rigidní instituce: jakákoliv změna není záležitostí let ale spíše dekád. Jasně, po sametové revoluci došlo k významné humanizaci vojenské služby. Vojáci získali mnohem více práv, včetně prostředků, jak se domoci spravedlnosti v případech šikany. Ale ta základní představa „ztraceného času“ v nedůstojných podmínkách, který je třeba přetpět, zůstala stejná. Naopak, po rozpadu Sovětského svazu, kdy v podstatě neexistoval žádný oficiální nepřítel, absurdita celého systému ještě vynikla.

■ Takže pokračovala i šikana?

Určitě, pamětnická reflexe se v tomhle neliší. Mění se forma, ustupuje fyzická šikana ve prospěch ekonomické, kdy mladší vojáci musí za některé věci platit, ať už v natu-

▲ „Vracet se k povinné vojně by bylo drahé, neefektivní a u veřejnosti nepopulární. Ale umožnil bych občanům zapojit se do přípravy na krizové situace,“ uvedl na síti X před nedávnem prezident Petr Pavel, který byl před lety náčelníkem generálního štábu české armády, což ukazuje i tento snímek z roku 2013.

ráliích, třeba cigaretami nebo alkoholem, nebo jsou vyloženě vydírání a okrádání: „Rozbijeme ti hubu, když nám nedáš peníze.“

■ Co to jsou památníky z vojny?

To je poměrně unikátní fenomén českých zemí, kterému se posledních několik let intenzivně věnují kolegové z Vojenského historického ústavu v Praze. Troufám si říct, že s podobným typem takzvaných „egodokumentů“ se v takhle rozšířené formě nikde na světě nesetkáte. Jedná se o zápisníky, do nichž si vojáci spontánně zaznamenávali průběh své vojny, který doplňovali o kresby, koláže, lidová moudra a podobně. Velký prostor tam byl pochopitelně věnován také ženám a milostným vztahům. Pro historiky jde o nesmírně zajímavý pramen, který umožňuje sledo-

„Většina pamětníků považovala vojnu za ztrátu času.“

vat vývoj řady jevů, ať už jde o proměnu vojenského slangu nebo reflexi samotné armády jako instituce. Ukazují nám, že člověk, který byl na vojně za první republiky a za normalizace, řešil podobné problémy: odloučení od rodiny a partnerky, nesourodý kolektiv, ideologické působení, a především absurdnost celého armádního prostředí: na vojně se spěchá, aby se čekalo a čeká, aby se spěchalo. Samozřejmě, výjimku představují památníky vojáků z válečných dob, jejichž zkušenost je odlišná.

■ Připomeňme stručně i fenomén modré knížky.

Jednalo se o průkaz o neschopnosti k vojenské činné službě, který vydával odvodní lékař na základě posouzení od lékaře posudkového. Poměrně riskantní byla snaha uhrát modrou knížku na psychické problémy, protože s tím mnohdy souvisela nějaká nařízená ústavní léčba a také doživotní záznam. Pokud budeme vycházet z informací, které se objevují v našich rozhovorech, tak v polovině 80. let se dala modrá knížka obstarat za přibližně 5 až 10 tisíc tehdejších korun. Fascinující je, že ještě kolem roku 2000 byla na Pardubicku odhalena lékařka, která prodávala modré knížky za 30 až 50 tisíc, a to bylo v době, kdy už bylo poměrně snadné se povinné vojně vyhnout.

■ Co vám z výzkumu vyplývalo ohledně diskuse o znovuzavedení povinné vojenské služby v ČR? Byla by prospěšná?

Tady došlo k poměrně zvláštnímu paradoxu, protože i když většina pamětníků považovala povinnou vojnu za ztrátu času, současně uvedli, že by jim vůbec nevadilo, kdyby se takový institut v nějaké pozměněné podobě vrátil. Pokud by byl čas strávený na vojně o polovinu kratší, vyplněn smysluplnou činností a existoval by pouze jeden nástupní termín, akceptovali by to. Otázkou je, do jaké míry se jedná o racionální důvody nebo jde spíše o nostalgický povzdech starší generace, která si od znovuzavedení slibuje zocelení dnešních mladých mužů.

Jan Čáp